

MUSIQIY IDROKNI SHAKLLANTIRISHDA TO'GARAK
RAHBARINING KOMPETENTLILIGI

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Ijtimoiy fanlar fakulteti

„San'atshunoslik" kafedrası v.b dotsenti

Ruziyeva Orzigul Ilyosovna,

Musiqiy ta'lim yo'nalishi talabasi

Shuhratov Shoxruh Shuhrat o'g'li

Annotatsiya: Mazkur ishda musiqiy idrokni shakllantirish jarayonida to'garak rahbarining kompetentligi muhim pedagogik omil sifatida tahlil qilinadi. Musiqiy idrokning psixologik va metodik asoslari yoritilib, o'quvchilarda musiqa asarlarini ongli tinglash, tahlil qilish, his etish va estetik baholash ko'nikmalarini rivojlantirish mexanizmlari ochib beriladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, yosh xususiyatlariga mos metodlar hamda milliy va jahon musiqa merosidan samarali foydalanish masalalari yoritiladi. Ish yakunida musiqiy ta'lim samaradorligini oshirish, to'garak rahbarlarining malakasini takomillashtirish va o'quvchilarda estetik madaniyatni rivojlantirish bo'yicha taklif va tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: Musiqa, nota, ta'lim, pedagogika, san'at, rahbar, zamonaviy, metod, metodika, mashg'ulot, to'garak, o'qituvchi, idrok, cholg'u, rag'bat, ijod.

Абстрактный: В данной работе анализируется компетентность руководителя группы как важный педагогический фактор в процессе формирования музыкального восприятия. Выделены психологические и методологические основы музыкального восприятия, раскрыты механизмы развития у учащихся навыков осознанного слушания, анализа, восприятия и эстетической оценки музыкальных произведений.

Рассмотрены современные педагогические технологии, методы, соответствующие возрасту учащихся, и эффективное использование национального и мирового музыкального наследия. В заключение работы предложены рекомендации по повышению эффективности музыкального образования, совершенствованию навыков руководителей групп и развитию эстетической культуры у учащихся.

Ключевые слова: Музыка, нотация, образование, педагогика, искусство, лидер, современный, метод, методология, обучение, круг, учитель, восприятие, инструмент, мотивация, творчество.

Abstract: This work analyzes the competence of the group leader as an important pedagogical factor in the process of forming musical perception. The psychological and methodological foundations of musical perception are highlighted, and the mechanisms for developing students' skills in conscious listening, analysis, perception and aesthetic evaluation of musical works are revealed. Modern pedagogical technologies, age-appropriate methods, and the effective use of national and world musical heritage are highlighted. At the end of the work, proposals and recommendations are made to increase the effectiveness of musical education, improve the skills of group leaders, and develop aesthetic culture in students.

Keywords: Music,.Notation, education, pedagogy, art, leader, modern, method, methodology, training, circle, teacher, perception, instrument, motivation, creativity.

Rahbarning o'zi musiqani sevsa va uni his qilsa, bu holat o'quvchilarga ham yuqadi. Musiqiy idrokni shakllantirish o'quvchilarning musiqa asarlarini ongli ravishda tinglash, ularning mazmun-mohiyatini tushunish, badiiy obrazlarni his qilish va estetik baholay olish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan murakkab va ko'p bosqichli pedagogik jarayondir. Bu jarayonda to'g'arak rahbarining kompetentligi hal qiluvchi omil hisoblanadi. Chunki

aynan rahbarning bilim saviyasi, pedagogik mahorati, ijodiy yondashuvi va shaxsiy fazilatlarini o'quvchilarda musiqaga nisbatan ongli munosabatni shakllantiradi.

Avvalo, to'g'arak rahbari yuqori darajadagi kasbiy kompetensiyaga ega bo'lishi zarur. Bu – musiqa nazariyasi (nota savodi, ritm, lad, garmoniya), musiqa tarixi, janr va shakllar haqidagi bilimlarni puxta egallashni anglatadi. Rahbar turli davr va yo'nalishlarga mansub bastakorlar ijodini bilishi, ularning uslubiy xususiyatlarini farqlay olishi kerak. Masalan, Ludvig van Bethoven ijodida drammatizm va kuchli emotsional ifoda ustuvor bo'lsa, Volfgan Amadey Mosart asarlarida yengillik va nafislik yaqqol seziladi. O'zbek mumtoz va zamonaviy musiqa namoyandalari, jumladan Mutal Burhonov ijodi bilan tanishtirish esa o'quvchilarda milliy musiqiy merosga hurmat tuyg'usini shakllantiradi.

Musiqiy idrokni shakllantirishda to'g'arak rahbarining kompetentligi o'quvchilarda musiqa asarlarini ongli tinglash, tushunish, his qilish va tahlil qilish qobiliyatini rivojlantirishda rahbarning kasbiy mahorati va shaxsiy sifatlari muhim o'rin tutishini anglatadi.

Quyida ushbu jarayonda zarur bo'lgan asosiy kompetensiyalar yoritiladi:

1. Kasbiy (professional) kompetentlik

Musiqa nazariyasi va tarixi bo'yicha yetarli bilimga ega bo'lish, turli janr va uslublarni farqlay olish, mashhur bastakorlar ijodini bilish (masalan, Ludvig van Bethoven, Volfgang Amadey Motsart, Mutal Burhonov), asarlarni tahlil qilish va sodda, tushunarli tarzda yetkazib berish

Kasbiy bilim kuchli bo'lsa, rahbar o'quvchilarda musiqiy tafakkurni chuqur shakllantira oladi.

2. Pedagogik kompetentlik

Yosh xususiyatlarini inobatga olis, interfaol metodlardan foydalanish, tinglash madaniyatini shakllantirish individual yondashuvni qo'llash

Rahbar o'quvchilarni faqat tinglashga emas, balki musiqani his qilishga va unga munosabat bildirishga o'rgatishi kerak.

3. Ijodiy kompetentlik

Musiqiy mashg'ulotlarni qiziqarli tashkil etish, innovatsion texnologiyalardan foydalanish, Sahnalashtirish, jonli ijro, muhokama usullarini qo'llash, ijodiy yondashuv o'quvchilarning musiqaga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

4. Kommunikativ kompetentlik

Samarali muloqot qila olish, rag'batlantirish va motivatsiya berish, ijobiy psixologik muhit yaratish, do'stona va qo'llab-quvvatlovchi muhit musiqiy idrokning erkin rivojlanishiga yordam beradi.

5. Shaxsiy sifatlar

Musiqaga muhabbat, sabr-toqat, mas'uliyat, namuna bo'la olish

Kasbiy bilim bilan bir qatorda, rahbar ijrochilik ko'nikmalariga ham ega bo'lishi maqsadga muvofiq. Cholg'u asbobida chalish yoki vokal ijro etish mahorati mashg'ulotlarni jonlantiradi. Jonli ijro o'quvchilarning musiqiy eshituvini rivojlantiradi, ritm va intonatsiyani to'g'ri his qilishiga yordam beradi. Shuningdek, rahbar asarlarni tahlil qilish jarayonida kuy, ritm, temp, dinamika va obrazlar haqida sodda, tushunarli izoh berishi zarur.

Pedagogik kompetentlik musiqiy idrokni shakllantirishning metodik asosini tashkil etadi. Rahbar o'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olib, mashg'ulotlarni bosqichma-bosqich murakkablashtirib borishi kerak. Boshlang'ich bosqichda qisqa va sodda asarlar tinglatilsa, keyinchalik murakkabroq shakllar tahlil qilinadi. Interfaol metodlar – savol-javob, guruhli muhokama, musiqiy viktorinalar, obrazli tasvirlash usullari – o'quvchilarning faolligini oshiradi. Tinglangan asar yuzasidan o'z fikrini bildirish, his-tuyg'ularini ifodalash imkoniyati berilishi musiqiy tafakkurning rivojlanishiga xizmat qiladi.

Ijodiy kompetentlik ham muhim ahamiyatga ega. Rahbar mashg'ulotlarga innovatsion yondashib, sahnalashtirish, rolli o'yinlar, musiqaga mos rasm chizish yoki hikoya tuzish kabi usullardan foydalanishi mumkin. Bu usullar o'quvchilarning tasavvurini kengaytiradi va musiqiy obrazni chuqurroq his etishga yordam beradi. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish – audio va video yozuvlar, taqdimotlar, onlayn platformalar – ta'lim samaradorligini oshiradi.

Kommunikativ kompetentlik ham musiqiy idrokni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Rahbar o'quvchilar bilan samimiy va ochiq muloqot o'rnatishi, ularni rag'batlantirishi va qo'llab-quvvatlashi zarur. Ijodiy psixologik muhit mavjud bo'lgan jamoada o'quvchilar o'z fikrini erkin bildiradi, xatodan qo'rqmaydi va ijodiy faollik ko'rsatadi. Bu esa musiqani chuqurroq anglash va estetik zavq olish imkonini beradi.

1. Musiqiy idrok tushunchasining ilmiy asoslari. Musiqiy idrokning psixologik mohiyati (eshitish, emotsional qabul qilish, tafakkur jarayoni), Musiqiy eshituv turlari: ritmik eshituv, melodik eshituv, garmonik eshituv., Musiqiy xotira va tasavvur tushunchalari., Musiqiy idrokning bosqichlari: sezish → anglash → tahlil → baholash.

Bu qism mavzuning nazariy poydevorini mustahkamlaydi.

2.Yosh xususiyatlariga ko'ra musiqiy idrokni rivojlantirish. Boshlang'ich yoshdagi bolalarda musiqani obrazli qabul qilish., o'rta yoshda musiqiy tahlil ko'nikmasining shakllanishi., o'smirlik davrida estetik baholash va mustaqil fikr bildirish., rahbar kompetentligi aynan yoshga mos metod tanlashda namoyon bo'lishini ochib berishingiz mumkin.

3.Milliy va jahon musiqa merosidan foydalanish. Milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash., O'zbek bastakorlari bilan bir qatorda jahon klassik musiqasini uyg'un o'rgatish., Masalan, Iagan Sebastian Bax polifoniyasi yoki Pyotr Ilyich Chaykovskiy simfonik asarlarining tarbiyaviy ahamiyati haqida yozishingiz mumkin.

4. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. STEAM yondashuvi va musiqa integratsiyasi., raqamli platformalar va musiqiy dasturlardan foydalanish., Multimedia vositalar orqali idrokni kuchaytirish.

Bu bo'lim mavzuni zamonaviylashtiradi.

5. To'garak rahbarining metodik faoliyati. Yillik va oylik reja tuzish kompetensiyasi., Mashg'ulot ishlanmasini ishlab chiqish., Baholash mezonlarini aniqlash., Monitoring va natijalarni tahlil qilish.

6. Musiqiy idrok va ma'naviy-axloqiy tarbiya. Musiqa orqali estetik didni shakllantirish., Musiqa va vatanparvarlik tuyg'usi.

Musiqa va milliy o'zlikni anglash.

7. Amaliy misollar va tajribalar. Ishingizni yanada kuchaytirish uchun., biror mashg'ulot namunasi, tinglash va tahlil qilish jarayonining bosqichma-bosqich tavsifi, o'quvchilar bilan o'tkazilgan kichik tajriba natijalari

8. Rahbar kompetentligining tarkibiy tuzilmasi. Kompetentlikni quyidagi tarkibiy qismlarga ajratib tahlil qilishingiz mumkin., motivatsion component, kognitiv component, amaliy (faoliyatli) component, refleksiv component

9. Xulosa va takliflar. To'garak rahbarlari uchun tavsiyalar, malaka oshirish zarurati, musiqiy ta'lim sifatini oshirish yo'llari

Shuningdek, to'garak rahbarining shaxsiy fazilatlari ham katta ahamiyat kasb etadi. Musiqaga muhabbat, sabr-toqat, mas'uliyat, tashabbuskorlik va o'z ustida doimiy ishlash kabi sifatlar o'quvchilarga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Rahbar o'zi namuna bo'la olishi, estetik didi va madaniyati bilan boshqalarga o'rnak bo'lishi kerak.

Musiqiy idrokni shakllantirish jarayoni uzluksiz va tizimli bo'lishi lozim. Tinglash, tahlil qilish, ijro etish va baholash bosqichlari o'zaro bog'liq holda olib borilganda samaradorlik oshadi. Natijada o'quvchilarda nafaqat musiqiy bilim va ko'nikmalar, balki estetik did, badiiy tafakkur va ma'naviy boylik ham shakllanadi.

Xulosa qilib aytganda, musiqiy idrokni rivojlantirish to'g'arak rahbarining yuksak kompetentligini talab etadi. Kasbiy bilim, pedagogik mahorat, ijodiy yondashuv va kuchli kommunikativ qobiliyat uyg'unlashgandagina o'quvchilarda musiqani anglash, his qilish va baholash madaniyati to'laonli shakllanadi.. Mavzuni yanada boyitish uchun quyidagi yo'nalishlar va g'oyalarni qo'shishingiz mumkin. Bu qo'shimchalar ishni ilmiyroq, tizimli va mukammal qiladi.

